

БЕЗПЕКОВА ПАРАДИГМА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Ляшенко Олександра Миколаївна,

*д.е.н., професор, директорка ННІ менеджменту та освіти дорослих,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Київ, Україна,*

e-mail: lan911@ukr.net,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7114-4501>

Нові прояви і наслідки глобалізації, котрі виникли в останнє десятиліття, спровокували кардинальні зміни в економічній, політичній та технологічній сферах, породивши низку явищ, які призвели до порушення традиційної логіки історичного розвитку, який послідовно «виборював» право на безпеку. З одного боку, безпека є системою, яка охоплює усі аспекти як функціонування, так і розвитку будь-якої структури. Саме безпекова парадигма характеризується набуттям системою нових якостей, необхідних для безперервності процесу свого розвитку. З іншого боку, розвиток завжди супроводжується кризовими явищами, перед усе, тими, які описують відомі теорії циклічності.

Якщо минуле ХХ століття визначило такі нові пріоритети дослідницької уваги вітчизняних і зарубіжних науковців, як-от: імпліцитна занепокоєність щодо кризового, небезпечного, чи більш "нормального", безпечного розвитку соціуму, а найбільшу увагу викликала структурно-функціональна парадигма розуміння соціальної безпеки як соціального партнерства, то наслідком однієї з метаморфоз світової економічної циклічності, яка виникла під час глобальної економічної кризи 2020 року, стала поява феномену кризи як «нової нормальності», яку супроводжують тенденції дезінтеграції та деглобалізації. Крім того, наразі маємо справу з переходом від уречевлених, у т.ч. грошових втрат, до нематеріальних збитків, пов'язаних із занепадом корпоративного духу, культури, моральним пригніченням співробітників. Наприклад, на думку С. Малік, членкині Forbes Coaches Council, роботодавці повинні зробити психічне та емоційне благополуччя пріоритетом, щоб запобігти майбутній кризі [1]. Саме така метаморфоза призвела до кардинальних змін як у безпековому середовищі, так і у рушійних силах та механізмах антикризового управління, спричинивши появу контуру нової безпекової парадигми антикризового управління.

Першою «реперною точкою» такої безпекової парадигми антикризового управління є переосмислення сталих уявлень про дихотомію «безпека-небезпека» як підґрунтя для розробки сучасного концепту антикризового управління. Проте внаслідок своєї конкретно-історичної обумовленості вона може виявитися такою ж відносною і скороминущою. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження фундаментальних, перш за все, соціально-філософських, підстав забезпечення безпеки, тобто таких, які за Г. Гадамером зберігають своє значення у "руїнах часу" за принципом "вічної сучасності".

Другою такою точкою є предмет антикризового розвитку підприємства, пов'язаний з його економічною безпекою. Антикризовий розвиток – це керований процес, орієнтований на запобігання чи подолання наслідків кризи, що відповідає цілям організації й об'єктивним тенденціям її розвитку. Відомо, що багато процесів розвитку характеризуються наростаючою складністю. До кризи може призводити не усвідомлення тих процесів, якими можна і слід управляти. Якщо такі процеси проігноровано, вони можуть перетворитися на стихійні. Криза може виникнути і тоді, коли існує прагнення управляти некерованими процесами, механізмів управління якими не існує, але з'являються спроби здійснення такого управління. Наслідком такого управління, як правило, є втрата ресурсів.

Традиційно усі процеси, що відбуваються в організації, поділяються на дві групи: керовані і некеровані. Керовані процеси – це ті, що піддаються зміні у визначеному напрямку при свідомому впливі на них, а некеровані – спрямованість і характер котрих неможливо змінити з тих чи інших причин. Вони протікають за власними законами. У результаті цих процесів усе одно станеться те, що повинно статися. Керовані і некеровані процеси перебувають у певному співвідношенні і стані динамічних змін, що відбивають, крім усього іншого, досконалість і мистецтво управління. Керовані процеси за певних умов можуть стати некерованими, і навпаки. Перевага некерованих процесів призводить до анархії і криз, превалювання керованих процесів обмежене ефективністю управління й у відповідних умовах теж призводить до кризових ситуацій. Крім того, що керовані процеси відтворюють лише частину всіх процесів функціонування і розвитку організації, вони самі мають ступінь управління, тобто є керованими до певної міри.

Економічна безпека підприємства, вивчення якої може здійснюватись як з позицій системного, процесного або функціонального чи ситуаційного підходу, є специфічним об'єктом дослідження. Специфіка такого об'єкта полягає у неможливості досягнення повної керованості економічної безпеки. У цьому контексті слід звернути увагу на важливість логіки керованості, яку можна визначити як різновид логіки управління соціально-економічними системами, "робочою зоною" котрої є вплив керуючої системи на керовану. У свою чергу, сутність логіки керованості економічної безпеки підприємства має зводитися до створення підґрунтя щодо прийняття та реалізації легітимних, раціональних, економічно обґрунтованих та виважених управлінських дій з боку підприємства щодо встановлення бажаної міри його економічної свободи [3].

Третьою точкою є встановлення взаємозалежності та взаємозв'язку між розвитком підприємства та його економічною безпекою. Такі взаємозалежність та взаємозв'язок є дуже неоднозначними, оскільки як інтенсивність розвитку може загрожувати економічній безпеці підприємства, так і перманентна орієнтація на економічне забезпечення може гальмувати розвиток підприємства. У цьому випадку важливого значення набуває така ознака, як результативність управління економічною безпекою підприємства, котра може бути:

- розвинено-орієнтованою (заснованою на зв'язку між економічною безпекою та розвитком підприємства);
- стійкісно-орієнтованою (заснованою на зв'язку між економічною безпекою та стійкістю підприємства);
- конкурентно-орієнтованою (заснованою на зв'язку між економічною безпекою та конкурентоспроможністю підприємства);
- вартісно-орієнтованою (заснованою на залежності між економічною безпекою та ринковою вартістю підприємства);
- кризо-захисною (орієнтованою на убезпечення підприємства від руйнівного впливу кризи).

Отже, сучасна безпекова парадигма антикризового управління формується під тиском конвергенції криз, спричинених міксом впливу традиційних та нових чинників, в умовах ациклічності криз та вивищення значущості «м'якої» сили, стратегічні пріоритети котрої мають бути скеровані на набуття нових компетентностей, релевантних для умов «нової нормальності». Саме це спричиняє появу «трикутника» безпекової парадигми антикризового управління, «вершинами» котрого мають бути:

- формування безпекотворчого мислення;
- розвиток управлінського інтелекту;
- зміцнення емоційного інтелекту.

Список використаних джерел:

1. <https://www.forbes.com/sites/forbesmarketplace/2020/07/27/this-expert-is-shifting-the-crisis-management-paradigm-when-leaders-need-it-most/?sh=148a02e04e78>
2. Кантор К. М. О глобальном кризисе истории в социокультурном измерении. ПОЛИС: Политические исследования. 1996. № 3. С. 135 – 145.
3. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. 2-ге вид., пере - робл. К. : НІСД, 2015. 348 с.